

Diskomycéty v diele Friedricha Hazslinszkého

Pavel Lizoň, Plant Pathology Herbarium, Cornell University, Ithaca, U. S. A.; (Slovenské národné múzeum, Bratislava, 1968-1992)

Hazslinszky bol nesporne jedným z najvýznamnejších prírodovedcov 19. storočia na Slovensku. Zaoberal sa predovšetkým mykológiou, ale aj botanikou, bryológiou a lichenológiou, v prvých rokoch tiež geológiou. Miesto profesora na prešovskom kolégiu mu zabezpečilo trvalý príjem, teda "životnú istotu", a tak sa mohol plne venovať svojim vedeckým záujmom. Bol jedným z nepočítaných mykológov, ktorí skúmali huby slovenského územia a postupne zhromažďovali dáta o taxonómii, výskyte a rozšírení slovenských húb. Dodnes budujeme na základoch, ktoré položili naši predchodcovia, parataxonómovia, v 19. a na začiatku 20. storočia, keďže prví profesionálni mykológovia sa objavili na scéne slovenskej vedy až po druhej svetovej vojne.

Friedrich Hazslinszky uverejnil viac ako 50 štúdií a príspevkov, v ktorých spracoval huby (vrátane lichenizovaných húb); ďalšie príspevky o hubách uverejnil z jeho pozostalosti Sándor Mágoosy-Dietz. Hazslinszky študoval takmer všetky taxonomické skupiny a opísal desiatky nových taxónov, pričom osobitnú pozornosť si zaslúžia jeho práce venované diskomycétom.

Diskomycéty (Discomycetes) sa pôvodne uvádzali ako samostatná trieda vreckatých húb (Ascomycota), ale ako ukázali moderné fylogenetické štúdie, táto skupina húb je polyfyletická. Termín diskomycéty sa však stále používa pre huby, ktorých čiaškovité alebo miskovité, prípadne mozgovito zriadené plodnice sú v čase zrelosti otvorené.

V skupine diskomycétov Hazslinszky opísal 34 nových druhov. Z jeho stručných opisov a poznámok je však takmer nemožné k nim zaujať kritické stanovisko a taxonomická revízia zachovaného herbárového materiálu je preto nevyhnutná. V niektorých skupinách dosiahol pozoruhodné výsledky. Napríklad z 31 európskych druhov chriapačov (*Helvella*) sme na Slovensku zaznamenali 18 druhov (Lizoň, 1996). Hazslinszky uverejnil 10 druhov, mnohé z nich ako prvonálezy a druh *Helvella fistulosa* (= *Helvella albella*) je dodnes známy iba z jeho nálezu.

Okrem nových druhov, Hazslinszky opísal aj 4 nové rody. V jednej zo svojich prác (1881) poznamenal, že druhy rodu *Geoglossum* tvoria plodnice rozličného tvaru a farby a v pôvodnom rode rozlíšil osobitné rody *Eugeoglossum* (*Geoglossum* s. s.), *Cibalocoryne*, *Helote* a *Corynetes*. Rod *Corynetes*, ktorý navrhol pre dva druhy, *Geoglossum microsporum* a *G. luteum*, sa v súčasnosti uvádza v synonymike rodu *Thuemindium* (Maas Geesteranus, 1964). Rod *Cibalocoryne* Hazslinszky navrhol pre jediný novoopísaný druh *C. viscosula*. Tento rod nebol neskoršími autormi akceptovaný. Rod *Helote* bol typifikovaný jediným druhom *H. viridis* a synonymizácia s rodom *Microglossum* bola všeobecne prijatá. Rod *Phacidiopsis* Hazslinszky opísal pre jediný druh *P. alpina*, ale rod nebol akceptovaný a druh sa neskôr uvádzal v rode *Triblidium*.

Veľká časť Hazslinszkého zbierok sa pravdepodobne nezachovala. Začiatkom päťdesiatych rokov boli ešte v Prešove, kde Ladislav Urbánek vypisoval dáta pre prof. Karla Cejpa (Cejp, osob. inf.). Neskôr bol celý zbierkový komplex predisponovaný z múzea v Prešove na Prírodovedeckú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave, ale v súčasných zbierkach Katedry botaniky (SLO) je veľmi málo Hazslinszkého položiek. Kolekciu diskomycétov venoval Hazslinszky do zbierok Természettudományi múzeum v Budapešti, pravdepodobne však nie všetky doklady k uverejneným dátam sa zachovali. Roztrúsene sa Hazslinszkého materiál, vzhľadom na čulú výmenu, nachádza v mnohých svetových zbierkach.

Hazslinszky uvádzal vo svojich prácach (i na etiketách vo svojej zbierke) dôsledne zberateľov materiálu, a tak je okruh jeho spolupracovníkov dobre známy. Medzi najbližších patrili predovšetkým tí, ktorých považoval za svojich žiakov: botanik Kornel Chyzer (zbieral najmä v Zemplíne), mykológ Carl Kalchbrenner (zbieral na Spiši) a lichenológ Hugo Lojka (zbieral v rozličných oblastiach Uhorska, no najmä v Sedmohradsku). Jozef L. Holuby mu posielal materiál z Trenčianskej župy a Holubyho položky v herbári Természettudományi múzeum v Budapešti (BP) nepochybne pochádzajú z Hazslinszkého zbierky. Na štúdium dostával diskomycéty aj od Andreja Kmeťa (zo širokého okolia Pukanca), od Sándora Markusa (z okolia Banskej Bystrice) a Augusta Schnellera z okolia Bratislavy a tiež od Stephana Schulzera z Chorvátska. Viacerými nálezmi prispel aj syn Hugo. Nálezy diskomycétov, ktoré uviedol

Hazslinszky z Uhorska, možno lokalizovať tak na Slovensko, ako aj do Maďarska, Rumunska, Ukrajiny a Chorvátska.

Je obdivuhodné, aké čulé boli Hazslinszkého písomné styky s mykológmi, botanikmi a prírodovedcami z celého sveta. Z tých, ktorí sa zaoberali aj diskomycétami to boli Johannes A. Bäumlér (Bratislava), Mordecai C. Cooke (London), Elias M. Fries (Uppsala), Sándor Mágocsy-Dietz (Budapest), Heinrich Rehm (Regensburg) a Pier A. Saccardo (Padua).

Hazslinszkého publikácie dodnes predstavujú najucelenejšie a najrozsiahlejšie taxonomické spracovanie slovenských diskomycétov. Velenovského Monographia Discomycetum Bohemiae (1934) priniesla iba málo údajov zo Slovenska. Vo výskume slovenských diskomycétov pokračoval predovšetkým Mirko Svrček, ale tiež Jiří Moravec a Pavel Lizoň. Iba v niekoľkých prácach (Svrček, 1981; Lizoň, 1992; Mráz, 1996) sa však priamo využili aj Hazslinszkého zbierkové doklady a uverejnené údaje.

Hazslinszkého publikácie s údajmi o diskomycétoch

Hazslinszky, F. 1873. Einige neue oder wenig bekannte Arten der Pilzflora des südöstlichen Ungarns. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 23: 361-368, 1873.

Hazslinszky, F. 1875. A banát-erdélyi határvidék gomba viránya. Math. Természettud. Közlem. 10[1872]: 28-65, pl. 1-4/fig.1-18.

Hazslinszky, F. 1876. Beiträge zur Kenntniss der Ungarischen Pilzflora. III. Fungi hypogei. Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien 25[1875]: 63-68.

Hazslinszky, F. 1881. Rendhagyó köggombák. Ért. Term.-Tud. Kör. 11(19): 1-24, fig. 1-6.

Hazslinszky, F. 1882. Peltidium u. Geoglossum. Öster. Bot. Z. 32: 7-8.

Hazslinszky, F. 1883. Heterosphaeria Patella. Öster. Bot. Z. 33: 249-250.

Hazslinszky, F. 1886. Magyarhon és társországainak szabályos discomycetjei (Discomycetes.). Math. Term.-Tud. Közlem. 21: 177-287, pl. 1-12.

Hazslinszky, F. 1887. Einige neue oder wenig bekannte Discomyceten. Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien 37, Abhandl.: 151-168, pl. 3/fig. 1-8.

Mágocsy-Dietz, S. Hazslinszky Frigyes hagyatékából. III. közlemény. Új adatok Magyarhon és társországainak szabályos Discomycetjének ismeretéhez. Bot. Közlem. 23: 60-63, 1926.

Ostatné citované práce

Lizoň, P. 1992. The genus *Hymenoscyphus* (Helotiales) in Slovakia, Czechoslovakia. Mycotaxon 45: 1-59.

Lizoň, P. 1996. Checklist of macrofungi of Slovakia. ms.

Maas Geesteranus, R. A. 1964. On some white-spored Geoglossaceae. Persoonia 3: 81-96.

Mráz, P. 1997. Rediscovery of *Trichoglossum hirsutum* in Slovakia. Czech Mycol. 50 (in press.).

Svrček, M. 1981. Katalog operkulátních diskomycetů (Pezizales) Československa. Česká Mykol. 35: 1-24, 664-89, 134-151.

Velenovský, J. 1934. Monographia Discomycetum Bohemiae. Praha.

Discomycetes reported by Friedrich Hazslinszky

Hazslinszky has published, among others, 6 special papers on Discomycetes and listed them in few another papers. He recorded more than 450 species from the territory of the Hungarian Empire (covering current Slovakia, Hungary, Ukraine and Croatia) and described 4 new genera and 34 new species. His discomycete collection is held in Budapest (BP) but most of his collection, after being transferred from Prešov to Bratislava, was probably destroyed.